

УДК 001 [14+17](045)

Н.М. Сухова

АНТРОПОЛОГІЧНА КАТАСТРОФА ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ: ОСВІТНІЙ ВИМІР

Національний авіаційний університет

Анотація. У статті розглядаються проблеми освіти та існування сучасної людини на фоні складних глобальних трансформаційних процесів інформаційної доби. Показано, як образи майбутнього можуть впливати на вибір вектору проведення освітніх реформ. Аналізується неоднозначний вплив на людей та природу подальшого технократичного шляху розвитку цивілізації, коли набуття суто наукових знань відбувається без урахування духовного досвіду людства. Наголошено на тому, що гонитва за зовнішніми показниками успішності освіти, за копіюванням чужого освітнього досвіду без урахування особливостей менталітету свого народу, філософської та історичної спадщини, веде до руйнування України як унікальної європейської держави.

Ключові слова: глобальні трансформації, антропологічна катастрофа, освіта, майбутнє, освітня реформа, глобалізований світ.

Вступ

Тема антропологічної катастрофи впродовж XX століття була актуальною для літературного жанру на зразок фентазі (А. Азімов, А. Кларк, Ф. Кафка та ін.). Письменники наштовхують нас на роздуми про те, що кожна подія має свої причини і саме за людиною залишається право осмислити наслідки своїх вчинків. А далі вони розгортають перед людством унікальні передбачення результатів утілення нових технологій, які замінюють людські функції. У XXI столітті ці утопії поступово стають реальними і утворюють жакливе сполучення з політичним економічним прагматизмом, коли людське життя майже нічого не варте.

Глобальні зміни XXI століття в усіх сферах людського існування поставило нас перед новим вибором – бути чи не бути на Землі. Людство перейшло до нового типу цивілізації з катастрофічно великим обсягом інформації, коли значно зросла доля науки, втілюються інформаційно-комунікаційні технології, «руйнуються усталені зв'язки, кордони, етичні, релігійні, політичні і т. п. ідентичності, виникають досить нетривкі, тимчасові зв'язки, у системі яких відбувається знеособлення індивіда, розчинення його в неосязному інформаційному просторі [1, с. 5]. Освіта все більше і більше стає схожою на бізнес, який прикривається деклараціями про формування предметних та метапредметних компетенцій із тотальним дистанційними освітніми технологіями. Проте різноманітні технології завжди змінювали світ. І якщо раніше ці зміни відбувалися локально, то сучасний рівень прогресу дозволив змінювати його глобально. Мозок сучасної людини перевантажено інформацією: доводиться покладатися не на пам'ять, а на зовнішні носії. Як же в подальшому буде змінюватися інтелект людини? Як реформувати інституціональні заклади освіти XXI століття, щоб вони допомагали адаптуватися людині до нового суспільного укладу, з новими правовими, економічними і політичними нормами? Чи зможе українське суспільство подолати кризу індустріального суспільства, в якому ми перебуваємо останні 25 років, і повноцінно увійти в нові історичні умови, чи станеться навпаки?

Постановка завдання

Метою даної статті є розгляд специфіки сучасного стану антропологічної катастрофи людства та аналіз запропонованих в Україні освітніх реформ на фоні глобальних змін у освітньому просторі Європи та США. Для досягнення цієї мети ми використаємо

компаративний підхід. Він допоможе нам більш чітко окреслити позитивні й негативні наслідки освітніх реформ в Україні, які впливають на подальшу долю українського суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблемам глобальних трансформацій XXI століття в усіх галузях людського життя, процесам реформування світової та вітчизняної освіти присвячено багато наукових публікацій, створено Інтернет-сайти для обміну досвідом, обговорення та вирішення складних питань. Суттєвий внесок у дослідження цієї проблеми зробили: З. Бауман [2], І. Бек [3], Б. Польєр [7], Е. Тоффлер [9], Ю. Хабермас [10] та інші. Серед вітчизняних дослідників даного питання необхідно зокрема назвати таких авторів як: Л. Броннікова [4], Л. Горбунова [5], І. Предборська [8], У. Кошетар [11], С. Курбатов [6], Я. Кунденко [12], В. Онопрієнко [13], В. Самохвалова [14] та багато інших. Дослідження цих науковців стосуються різноманітних аспектів стану сучасної людини і трансформаційних процесів у суспільстві XXI століття і тому взаємодоповнюють одне одного, спонукають до подальшого творчого пошуку.

Основна частина

Уявлення про світ як мережу ми вперше зустрічаємо у китайського мудреця IV століття до н. е., даоського монаха Чжуан-Цзи. Він говорив, що неозора повнота всього сущого схожа на «величезну мережу (сітку) і ніде не знайти її початку» [15]. Такий погляд передбачав й уяву про майбутнє в існуванні людства. І сьогодні комунікативний тип суспільства базується на уявленні про реальність як безкінечну невизначену мережу. Так само відомий футуролог Е. Тоффлер вважав, що, починаючи з п'ятдесятих років XX століття, індустріальну хвилю розвитку суспільства змінить постіндустріальна, третя хвиля, і це, за прогнозами філософа, повномасштабно завершиться у 2025 році. Потужна сила цієї хвилі полягає в людському капіталі, а конкретніше – в його мізках. Індивідуалізм, децентралізація, дестандартизація та деконцентрація – головні принципи, на яких базується третя хвиля і відбувається виробництво нематеріальних благ: нового спілкування, обміну ідеями, якісний час тощо [9]. Тому в сучасному світі глобальне середовище характеризується, перш за все, конкуруванням ідей, цінностей та інтелекту. Відповідно, боротьба за лідерство на світовій арені буде розгортатися саме у сфері розуму, через

управління умами людей та контролем над їхньою свідомістю. Хоча вже наприкінці ХХ століття світ поділився на тих, кому відведено роль виробників знання, і тих, хто буде лише його споживачем. Людство отримало нові виклики. Наша планета починає по-справжньому залежати від дій та вчинків людей, які живуть у цифровому світі. Людство ХХІ століття переходить до втілення природо-подібних технологій: нано-, біо-, органічних і т. п. Величезний внесок науки в розвиток цих технологій полягає в тому, що в них майже відсутні сировинні матеріали й енергія. В подальшому житті людини передбачається сублімування наукового знання в будь-який продукт вжитку. Отже, багато існуючих професій через деякий час перестануть бути затребуваними суспільством і, відповідно, виникає потреба в реформах і, перш за все, в освітній галузі. З розвитком нових технологій у людини виникають нові питання про подальше своє існування, про новий вибір. Який вибір зробить людина ХХІ століття, коли під сумнів ставиться точність найрозумніших думок і «найточніших» слів?

Низка ідей, в яких пролило світло на природу і механізми антропологічної катастрофи, були висловлені в працях К. Юнга, Э. Фромма, А. Маслоу та інших дослідників. Наприкінці ХХ століття на пострадянському філософському просторі М. Мамардашвілі вводить поняття «антропологічна катастрофа», яке потім розповсюдилось в філософській літературі та публіцистиці. Складність розуміння сутності цього поняття й до теперішнього часу викликає бурхливі дискусії серед науковців різних галузей знання. Найзагальніше розуміння антропологічної катастрофи є таким: це – знищення, послаблення і навіть руйнування людського в людині. Тому розуміння сутності людського в людині передбачає філософський погляд на проблему. Нейролінгвісти, психологи, соціологи теж знайшли виміри своєї компетенції, щоб плідно співпрацювати між собою в галузі цієї проблематики.

Націленість цифрової технології на позбавлення людини повсякденної необхідності мислити на сьогодні вже є очевидним фактом. Деякі види психічного впливу через інформаційні мережі відбуваються потужніше, ніж при безпосередньому прямому контакті (ефект зомбування). Людина нової епохи опинилася перед складним вибором: або сліпо йти технократичним шляхом розвитку, яким іде більшість людства, або, призупинившись, обміркувати, як, користуючись благами (надбаннями) цифрового світу, зберегти людську подобу і сформувати таке суспільство, в якому їй та нащадкам було б місце для плідного існування. Небезпечна межа тяжіння до штучного, технократичного шляху розвитку людства може привести не тільки до загибелі певних регіонів, а й усює цивілізації, до знищення Землі. Тому, мабуть, екологічні та техногенні катастрофи є блокаторами подальшого небезпечного впливу людини на нашу планету.

Можливість запам'ятовувати є однією з ключових здатностей людини, яка дозволяє нам повноцінно жити та пізнавати світ, накопичуючи знання, і передавати його нашим послідовникам. Однак людина в цій здібності не є унікальною. В межах дослідницьких проектів із нейробіології є свідчення, що головний мозок є «комплексом тісно взаємопов'язаних розпо-

дільних нейронних систем, взаємодія всередині та поміж якими складають головну сутність цих функцій. Сучасна наука про мозок не має методів ефективної експериментальної роботи з подібними складними функціональними системами» [16]. Відповідно, у ХХІ столітті науковцям необхідно буде глибше вивчати людину, її мозок, фізичні та психічні межі навантаження індивіда, щоб врахувати ці параметри при проведенні реформ освіти, починаючи від дошкільного рівня і закінчуючи вищими навчальними закладами. Сучасні видатні фізіологи та нейролінгвісти, зокрема, С. Медведєв та Т. Чернігівська, закликають освітян враховувати у процесах реформування освіти той факт, що раннє відкриття творчого потенціалу дитини швидко виснажує ресурс її життєвої енергії. В дорослому віці на таких людей очікує розчарування і депресивний стан. Про суттєві зміни в сучасному освітньому просторі людини також чудово показано у Н. Карра. Описуючи самоосвіту людини, він наводить метафору вправного нирця, коли той занурювався в океан знання, оглядав там об'єкти і спостерігав їхній взаємозв'язок між собою. В останні часи все змінилось. В освітньому просторі людина вже не є нирцем, а сьорфінгістом, що перебуває на поверхні океану знання і задовольняється лише хвилями на поверхні. Н. Карр підкреслює, що люди завжди обирають простий шлях і популізм є ефективним у суспільстві. Більшість людей прагне чути прості пояснення, і бажано – приємні, але життя є надто складним і прості відповіді в ньому відсутні [17]. Звідси випливає одне із завдань сучасної освіти глобалізованого світу – підготувати людей, які готові і прагнуть почути складні відповіді на сенсожиттєві питання.

Мисленнєвий процес супроводжує людину впродовж усього її життя. Стаючи мислячою та самоосвіченою, вона стає самодостатньою, незалежною, завжди цікавою для оточуючих, більше того, – стає частиною океану знання, в який прагнуть зануритися інші люди. Крім того, навчання поліпшує якість нейронної мережі власного мозку і тоді навіть фізично людина почувається краще.

Потрапивши в інший тип цивілізації, нам потрібно призупинитися, заспокоїтися і поміркувати: хто ми такі? Ким ми плануємо бути? Яке суспільство ми будемо для себе і своїх нащадків? Прийшов час рефлексії, як про це попереджав Ю. Лотман. Він наголошував, що людина є тим видом ссавців, які здатні до рефлексії, до мислення про мислі, до усвідомлення, хто ми такі. Тому прийшов час нам збагнути, що граємо в гру, яка є небезпечною як для планети, так і для людей як істот високого порядку. Людство наздогнала небезпека втрати самоідентифікації. І це є антропологічним викликом, про який говорив М. Мамардашвілі: «Коли я чую про екологічні лиха, можливих космічних сутічках, про ядерну війну, променеві захворювання чи СНІДІ, все це мені здається не таким страшним і більш далеким, ніж ті речі, які я описував, і які є дійсно найстрашнішою катастрофою, бо стосується вона людини, від якої залежить усе інше» [18]. В сучасному світі все неначе виглядає людиноподібно, але губиться людина – людина втрачає можливість бути вільною мислячою істотою. Відомий французький філософ Ж. Бодрийяр описує цю ситуацію як відрив то-

го, що означає, від того, що позначається. Порожнім є те, що позначається, перетворюється на симулякр [19]. Отже, людина, яка втратила свою суб'єктивність, здатність власне мислити, також стає порожнім знаком, імітацією людини. Це є ще однією з рис сучасної антропологічної катастрофи.

Ми ще знаємо покоління, які отримали класичну освіту, уміють мислити, і цю звичку сформовано у них не тільки за допомогою освітніх методик, а й станом цивілізації конкретного історичного періоду, коли не було гаджетів та таких потужних мереж, як Інтернет. Звичка читати складну літературу, переглядати складне кіно, а також слухати складну музику є результатом певного ставлення до людини в суспільстві, результатом стану науково-технічного прогресу. Тренуючись на складних завданнях для мозку, люди формували й укріплювали в ньому нейронної мережі на досить тонкі речі. А сьогодні перед сучасною молоддю стоїть питання: яке місце в глобалізованому світі вони обирають для себе? Чи оберуть вони місце «складних людей», які розуміються на «тонких речах» і беруть на себе відповідальність за все, що відбувається в світі? Або вони є пасивними учасниками повсякденних процесів, які споживацьки плинуть за течією життя?

Інтернет, безумовно, є значним благом для людини. За його допомогою ми вирішуємо багато життєвих питань, на які раніше витрачалося багато часу. Доступ до знань став відкритим і це, природно, веде до зміни методів освіти, коли відпадає потреба в учителях як ретрансляторах знання і підсилюється вимога до дисципліни навчання з боку самого учня. За таких умов різко зростає доля навчальних дисциплін гуманітарного сектору, щоб людина укріпила в собі людські виміри свого існування. Кількість накопиченої в мережах інформації і факт її постійного збільшення не може бути повноцінно осягнутою людиною. І вона не потрібна їй упродовж життя. В інформаційних мережах безсистемність наукових публікацій тісно переплетена з інформацією квазінаук. Вікіпедія, до речі, є добре задуманою, але ніяк не знайде способу перетворитися на джерело достовірних фактів, на яке було б не соромно посилалися в серйозних наукових суперечках. Але, знаходячись біля джерельної бази різноманітних наук, Інтернет не додає ерудованих людей, справжньої еліти, яка б могла логічно міркувати, аналізувати і синтезувати інформацію. Тому ще однією проблемою для освітян є підготувати нове покоління вчителів та викладачів із певними компетенціями. В Інтернеті є безліч он-лайн курсів із будь-якого університету, які можна добути у будь-який момент. Але потрібна людина, що скаже, яка інформація є «фейковою», а якій інформації можна довіряти; на які сайти взагалі не потрібно ходити, а яка інформація має цінність, і яка є порожньою. З іншого боку, ми мало знаємо, наскільки корисним чи шкідливим є використання комп'ютерних мереж для освіти та виховання – це й досі перебуває на стадії початкового вивчення. На нашу думку, Інтернет є важливим як джерело використання літератури та педагогічних думок, обміну досвідом тощо. Сьогодні ми спостерігаємо, що намагання розвивати дистанційне навчання у вищих навчальних закладах є результатом політики еко-

номічного прагматизму, фінансової економії коштів. Знання студентів, які дистанційно навчаються, перевірити майже неможливо. Та й чи виконують вони самі завдання, чи за них це робить хтось інший – лишається загадкою. Безумовно, зараз необхідно швидко модернізувати все обладнання і лабораторії, щоб вони відповідали рівню найкращих передових університетів світу. Але в розвинених країнах зовсім інший економічний і політичний стан, ніж у нашої країни. Тому в Україні існує багато проблем і освіта є ключовою для вирішення багатьох інших.

Ще в народній мудрості закарбовано інформацію про те, що людина не цінує того, що їй дається легко в житті. Від схильності вирішувати проблему цілком і відразу ми пропускаємо дрібниці, які вважаємо несуттєвими, а вони опиняються значущими для людини. Так колись сталося й з автоматизованими системами числового управління, які давали зброї в роботі, і тоді стало зрозумілим, що автоматизовані системи є допоміжним елементом управління. І ось сьогодні з комп'ютером та з Інтернетом повторюємо ту ж саму помилку. Вони повноцінно ніколи не замінять ні розум, ні ерудицію, ні вміння людини, а придатні тільки як помічники. Тому, з одного боку, Інтернет є благом, а з іншого – «цифровим концтабором», в якому люди стають залежними і контролюваними. Вчені Китайської академії наук наголошують, що мозок залежної від комп'ютера людини нагадує за патологіями мозок наркомана та психопата. Проблема залежності людини від шкідливих звичок є дуже старою, просто сьогодні вона озброїлась технічними досягненнями свого часу і чинить так як, чинила завжди [20].

Розпочинаючи реформування освіти в Україні, прагнучи вирівняти її з провідними вишами світу, ми забуваємо, що провідні виші США залишили класичну освіту для своїх студентів і вони вивчають латину та давньогрецьку мови. Хоча вся система освіти США є комп'ютеризованою, але все відбувається дисципліновано і жорстко. О. Кулик, аналізуючи вищу освіту США, зауважує, що значна увага там приділяється комунікативним навичкам студентів, умінням аргументувати свою думку [21]. В деяких елітних вишах світу навіть заборонено користування гаджетами і студенти виходять в Інтернет дозовано і контролювано з боку керівництва. Саме так, на наш погляд, виховують еліту нації, оскільки у людей, які збираються керувати країною, повинен бути добре тренований мозок. Вони повинні розуміти, що таке небезпека, що таке дисципліна, як себе обмежити, як справлятися зі стресами, із впливами з боку сторонніх людей та різними когнітивними впливами. Для управлінців українською освітою це теж потрібно взяти на озброєння і спробувати навчати своїх власних дітей у вітчизняних вишах. Може тоді швидше буде радикально переглянута система вітчизняної освіти, оскільки сьогодні є колосальний запит на людей мислячих. Стає очевидним, як західна цивілізація поступово вихолощується: суттєво змінюється рівень лідерів; деякі країни стають беззахисними перед невіглаством емігрантів і т. ін. Тому нам слід зробити висновки з чужого досвіду – разом із посилення вітчизняної елітарної освіти слід підняти і загальноосвітній рівень навчання.

Роль та цінність гуманітарної освіти є ключовою для сучасної людини, оскільки людство поставлене перед вибором: або бути практично непотрібними у XXI столітті, або, звільняючись від побутових проблем, заглибитись у гуманітарну сферу, коли можна мати більше часу для долучення до ціннісних орієнтирів. Якщо людині не надати гуманітарної підготовки, то наше майбутнє просто стає непередбачуваним – людина не буде розуміти, що вона робить, оскільки невірно оцінює світ, ставить невірні цілі, розставляє невірні ціннісні акценти в житті. І це дуже небезпечно для людства XXI століття, оскільки такими будуть лікарі, вчителі, правники, керівники різних галузей господарства тощо.

Антропологічну катастрофу глобалізованого світу також викликала й схильність людини переносити на свою особу кращі досягнення технічного прогресу. І зовсім недавно з'явилося порівняння мисленнєвого апарату людини із біологічним комп'ютером. Ця помилка, на нашу думку, буде дорого коштувати нам у майбутньому. Ми вважаємо, що ніякий комп'ютер не витримує будь-кого порівняння з людським мозком, і «світло в кінці тунелю» він не бачить на переході в життя вічне. Мозок, як вища форма організації матерії, є водночас дуже крихким. Фізіологами доведено, що відсутність постачання кисню в мозок призведе до суттєвих проблем в усьому організмі людини. Але за допомогою цього органу ми маємо можливість зазирнути за край нашого всесвіту, наблизитися в розумінні матерії до її першооснов, аналізувати плин часу, складати божественну музику і обдаровувати людей чудовими віршами тощо. А саме гуманітарна освіта людини відіграє важливу роль у розвитку її розумових здібностей, зберігає людяність стосовно Іншого та навколишнього світу. Порушення балансу між природничими та гуманітарними дисциплінами в освітньому просторі людства, призвело до плутанини в ієрархії ціннісних орієнтирів. Роботизація виробництва витіснила більшу кількість людей із виробничого процесу, створивши потужну хвилю непотрібних безробітних людей. А це призвело до перегляду людством своїх цінностей стосовно освіти та суспільного існування загалом. Заміна людини на виробництві роботами викликала тему для обговорення науковцями «цивілізації неробства». В історії людства термін «неробство» ототожнювали з метафорою «майстерня диявола». Ця метафора попереджає нас, що коли людина нічим не зайнята – добра від неї не очікуй. Такі цивілізації вже були в історії людства і прикладом тому є частково історія Давнього Риму. Саме неробство загубило цю цивілізацію. На сьогодні ми прийшли до висновку, що ця історія нічому нас не навчила. Відповідальність за свої вчинки, за свій вибір людству доведеться взяти на себе, навіть якщо сьогодні воно не усвідомлює ролі гуманітарних наук у вирішенні цього питання.

Трансформаційні процеси в освітньому просторі впливають на майбутнє людства, яке завжди будується на основі використання повсякденного досвіду чи наукового знання. XXI століття потребує механізмів демократії, такого політичного механізму, який передбачає залучення принципу інклюзивності, коли кожна людина змогла б свою інакшість включити до спільної діяльності. З початку існу-

вання незалежної України, коли за всіма ознаками ми перебуваємо на індустріальному етапі існування суспільства, демократія виступила одним з об'єднуючих начал суспільства. Це є тим позитивним моментом, який у подальшому сприятиме уникненню копіювання моделей устрою життя інших країн, які вже не є актуальними для сьогодення. За останні два роки все чіткіше розуміємо, що людина XXI століття стала менше виробляти форм, не винаходить якихось нових правил суспільного існування тощо. Для неї реальність є ігровим простором, середовищем для самореалізації. Для сучасної людини участь у житті комунікативного суспільства є певним смислостворюючим початком, коли вона може зробити щось унікальне для його існування. І неважливим є для людини, що буде в результаті, так само не важливим є те, як це оцінюватиметься з позиції цінностей та норм. Важливим буде, що людина актуалізувалася. Звідси витікає, що мережеве середовище в подальшому буде максимумно деінституалізованим, в якому відсутніми будуть будь-які обмеження для гри. Зайвими виявляться нормативно-правові основи суспільного життя. Жахливо, що це стає певним типом світоглядної орієнтації людей мережевого суспільства XXI століття. Популярні на сьогодні теми для обговорення про біткоїн та подібні технології, які дозволяють жити поза інституціональних практик, – пов'язані з баченням горизонту майбутнього, в якому потрібно буде по-новому переосмислити, ким є людина.

Говорячи про майбутнє, кожен дослідник має на увазі певне середовище для його розгортання та здійснення, але при цьому відсутні будь-які методологічні практики, які б гармонізували їхні ідеї. Тому й не можемо чітко визначитися з тим, які зміни потрібні освітньому простору України, як призупинити процес самознищення людства та нищівне ставлення до планети. Ми опинилися в ситуації парадигмальної невідповідності образів майбутнього. На сьогодні з образом інформаційного суспільства пов'язано не менше шести образів майбутнього. Яким воно буде – це результат нашого подальшого вибору і одне із завдань для інтелектуалів сучасності.

Висновки

Перебуваючи у критичній точці свого розвитку, коли роль науки, з одного боку, досягла максимуму (запит на розумних і освічених людей), а з іншого – існує багато невігласів, очікує доживання за інструкцією, людству доведеться виходити з катастрофічного стану або загинути як виду. Якщо ми прагнемо бути продовжувачами великих цивілізацій, то повинні йти вперед, або хоч би не назад. Сьогодні неважливим є, ким буде людина за професією, але вона повинна залишатися мислячою істотою, яка обмірковує своє життя, сповідує певну систему цінностей, які скеровують її на певні вчинки.

На краю прірви людство опинилося через своє архаїчне мислення, через страх втратити ілюзорні цінності, застарілі форми мислення і т. ін. Необхідно змінювати свою свідомість, припинити конкурувати та воювати за ресурси, хоча б мислено, оскільки в цьому криється коріння великої біди, конфліктів і війн.

Освітні реформи ХХІ століття є вкрай необхідними і вони повинні здійснюватися новими прогресивними методами. Скорочення курсів гуманітарного циклу, неповага до праці вчителя та викладача, нехтування їхнім багатолітнім досвідом, різке переведення на самонавчання (дистанційне навчання) і т. ін. – хибний та ілюзорний шлях паперових реформ в освіті. Така ситуація є результатом відходу людини від справжньої реальності у віртуальну і сьогодні ми спостерігаємо, що на папері все виглядає складно, а в реальному житті – зовсім інакше. Звичайний механістичний підхід до реформування найконсервативнішої галузі людського існування – освіти є непридатним для сучасної ситуації. Перш за все, людині вкрай потрібними є навички роботи із вирішення складних проблем свого життя, коли «із сміття потрібно навчитися вирощувати квіти».

Список літератури

1. Дротянко Л.Г. Інформаційний простір і діалог культур в інтер'єрі ХХІ століття / Л.Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. –№ (1) 13. – К.: НАУ, 2011. – С. 5-8.
2. Бауман З. Індивідуалізоване общество / З. Бауман; [пер с англ. под ред. В.Л. Иноземцева]. – М.: Логос, 2002. –390 с.
3. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек; [пер с нем. А. Григорьева и В. Ведельника]. – М.: Прогресс-Традиция, 201. –304с.
4. Бронникова Л.В. Проблеми розвитку науки і освіти в інформаційному суспільстві / Л.В. Бронникова // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. –№ (2) 24. – К.: НАУ, 2016. – С. 40-42.
5. Горбунова Л.С. Феномен навчання в світі комунікативної філософії Ю. Габермаса / Л.С. Горбунова // Філософія освіти. – 2013. – № 1 (12). – С. 88-118.
6. Курбатов С. Феномен університету в контексті часових та просторових викликів: монографія / С. Курбатов. – Суми : Університетська книга, 2014. – 262с.
7. Польєр Б. Когнитивный капитализм на марше [Електронний ресурс] / Б. Польєр. – Режим доступу: <http://www.Politjournal.ru/issue 213>.
8. Предборська І. Радикальна педагогіка в проблемному полі західної філософії освіти: пошуки, контексти, інтерпретації / І. Предборська // Філософія і методологія

розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів. – К.: Педагогічна думка, 2011. – С. 68-93.

9. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер. – М.: «Издательство АСТ», 1999. – 784с. – (Классическая философская мысль).
10. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы / Ю. Хабермас ; [перевод с нем.]. – М.: Издательство «Весь мир», 2002. – 144с.
11. Кошетар У.П. Філософський аналіз сінтисних рис радикальної (критичної) педагогіки/ У.П. Кошетар // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. –№ (2) 26. – К.: НАУ, 2017. – С. 85-88.
12. Кунденко Я.М. Соціальна відповідальність та індивідуальна свобода в аксіосфері сучасного інформаційного суспільства / Я.М. Кунденко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. –№ (1) 21. – К.: НАУ, 2015. – С. 27-30.
13. Оноприенко В.И. Риски общества знаний и мегатехнологий / В.И. Оноприенко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. –№ (2) 24. – К.: НАУ, 2016. – С. 40-42.
14. Самохвалова В.И. Сверхчеловек: образ, метафора, программа: монография / В.И. Самхвалова – М.: Ваш формат, 2015. – 400с.
15. Чжуан-цзы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://athena.by/poznavatel-noe/galereya-filosofov/chzhuang-tszy/>
16. Анохин К.В. Neuronal traces of consciousness: Cre-Lox genetic fingerprinting of subjective experience in the mouse brain The Science of Consciousness 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://xn--m1afn.xn--p1ai/prjcard_int?17-15-00058
17. Nicholas Carr The Shallows: What the Internet is Doing to Our Brains. Best Business Books. 2012. 256 p.
18. Мамардашвили М. Как я понимаю философию [Електронний ресурс] / М. Мамардашвили 1992. – Режим доступу: <https://books.google.com.ua/books?id=OABXBQAAQBAJ&pg=PT73&lpg=PT73&dq>.
19. Ж. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Ж. Бодрийяр [перевод С.Н. Зенкина]. – М.: Добросвет, 2000. – 387 с.
20. Платов А. И снова об интернет-зависимости [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vse-o-kompyutere.ru/i-snova-ob-internet-zavisimosti/>
21. Кулик О.В. Цілі навчання філософії в США та Україні / О.В. Кулик // Гілея: науковий вісник, 2017. – Вип.126. – С. 341-346.

Н.М. Сухова

АНТРОПОЛОГИЧЕСКАЯ КАТАСТРОФА ГЛОБАЛИЗОВАННОГО МИРА: ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ

В статье рассматриваются проблемы образования и существования современного человека на фоне сложных глобальных трансформационных процессов информационной эпохи. Показано как могут образы будущего влиять на выбор вектора проведения образовательных реформ. Анализируется неоднозначное влияние на людей и природу дальнейшего технократического пути развития цивилизации, когда приобретение научного знания осуществляется без учёта духовного опыта человечества. Делается акцент на том, что погоня за внешними показателями успешности в образовании, за копированием чужого образовательного опыта без учёта особенностей менталитета своего народа, философской и исторической традиции, приводит к разрушению Украины как уникального европейского государства.

Ключевые слова: глобальные трансформации антропологическая катастрофа, образование, будущее, образовательная реформа, глобализованный мир.

N. Sukhova

ANTHROPOLOGICAL CATASTROPHE OF THE GLOBALIZED WORLD: EDUCATIONAL ASPECT

The problems of education and man's existence in the background of complex global transformational processes of the Information age are dealt with in the article. The article discusses the impact of images of future on selecting the vector of educational reforms. The ambiguous influence on man and nature of the further technocratic way of civilization development aimed at accumulating scientific knowledge excluding the spiritual experience of the mankind is analyzed. It is emphasized that the race for external indicators of educational achievement, by copying others' educational experience without taking into account the peculiarities of the mentality of the Ukrainian people, their philosophical and historical heritage, leads to the destruction of Ukraine as a unique European state.

Key words: global transformations, anthropological catastrophe, education, future, educational reform, globalized world.